

„Soča“ izhaja vsak petek in velja po pošti prejemana ali v Gorici na dem pošiljana:

Vse leto f. 4.
Pol leta " 2.
Četrt leta " 1.

Pri ognenih in tako tudi pri „po sličnih“ se plačuje za navadno tristop no vrato:

8 kr. če se tiska 1 kraj
7 " " " 2 "
6 " " " 3 "
Za večje črke po prostoru.

SOČA

*Poznanične steylike se dobivajo po
številki, ki je navedena na Starem trgu
in v mestu.*

*Bogati so se posiljajo vredništvo
načinjenega članku „Soča“, č. 8
Andrea Tabaj-n Via Canonica N. 8 v
St. Roko v Gorici.*

*Rokopisi se ne vračajo; dopis naj
se blagovoljno sprskujejo. — Dolečeš
in drugim nepremožnim se narodnina
zniža, skozi oglaša pri opravljanju.*

Ljudska šola.

V zadnjem listu smo pod tem naslovom povedali v glavnih potezah, kako si želé imeti konservativci preosnovano sedanje šolo ljudsco; dostavili smo zraven, da se tudi ogromna večina Slovencev s konservativnimi Nemci vjema gledē preosnove šole na verski podlagi, samo da Slovenci, še posebe zahtevajo, da se ima v ljudski šoli podučevati v maternem slovenskem jeziku, da otroci razumejo, kar se jim povrte, ker le tedaj se doseže namen, ki ga ima ljudska šola,

Danes pa hočemo izraziti svoje mnenje, kako bi prišli mi tudi do dobre šole, t. j. kako bi se v šoli dosegli boljši in povoljnnejši uspehi, kakor pa se pogostoma zdaj tu pa tam opazujejo — in pa kedaj bi se dale učiteljem na Goriškem plače zboljšati.

Za šolo velja načelo: dober učitelj napravi dobro šolo. Dober učitelj pa ni še tisti, ki napravi povoljen izpit iz predpisanih predmetov na kaki pripravnici, ampak le oni, kateri ima za šolo pravo ljubezen, ki je za šolo vnet in si v resnici z vso marljivostjo prizadeva svoje težke dolžnosti spolnovati. Skošu pa vze uči, da je tisti učitelj, kateri je v predmetih, katere ima poučevati dobro podkovan in je razume, navadno tudi boljši učitelj, kakor tisti, ki se je le za silo kaj naučil, ki je morda še celo le po milosti napravil izpit, a do jedra raznim predmetom ni prišel; tak učitelj postane lahko mlachen, nima prave ljubezni in vneme do šolskih predmetov in ne podučuje otrok z ono razloč-

nostjo, in prepričalnostjo, katera je v doseg dosegne neobhodno potrebna.

Da se dobi učitelji dobijo, treba je pa pred vsem dobitih učiteljišč, dobitih pripravnic za učitelje in pa da prinesejo učiteljski kandidatje vše na pripravnico toliko znanja, da se morejo vspešno učiti toliko predmetov.

Kako je pa sedaj navadno se znanjem učiteljskih kandidatov, kadar stopijo na prepričanje?

Dovršili so oni navadno le ljudska šola, potem se eno leto še urili v nemščini na kaki takozvani predpripravnici za učitelje n. p. v Kobaridu, na Prosek u. itd. potem pa koj prestopili v Koper na učiteljsko pripravnico. Tisti, ki so izredno nadarjeni, premagajo sicer zapreke, katere jim stavi nezadostna priprava za učiteljišče, in zvršijo izpit v Kopru z vgodnim, tudi prav dobrim uspehom in prav tako tudi po predpisani praksi še izpit za učitelje, in postanejo dobitni učitelji; drugim pa manj nadarjenim se trda godi, le težko jim gre vše na pripravnici, in še težje napravijo izpit za učitelja potem po storjeni praksi. Da učitelji take vrste ne bodo dosegli veliko uspeha na ljudski šoli, če se svojega posla z vso vmeno ne poprimejo in prav pridno ne skrbijo za svojo nadaljnjo samoizobrazbo, za to, menimo, ni treba posebnega proroškega duha.

Po našem prepričanju bi se moralno tirjati nekoliko več znanja od kandidatov, ki žele vstopiti na učiteljsko pripravnico; oni bi morali zvršiti ali spodnjo realko ali pa spodnji gimnazij in potem še le bi se smeli sprejeti na priprav-

nico; ker le takim mladeničem, ki vze seboj prinesejo na pripravnico potrebno znanstveno podlago, ondi predpisani predmeti ne delajo toliko težav, temveč se jih lagje nauči temeljito, postanejo izvrstni v svoji stroki in ob ednem dobiti učitelji.

No, kdo bo ugovarjal, da ne kaže zahtevati toliko od učiteljev, kateri dobivajo le pišeplače za svoje v resnici trudopolno delo v šoli.

Mi temu odgovarjam, da se mora, ako se hoče, da se smotri ljudske šole dosežejo, tirjati od učitelja popolno vspodbujanje ne glede na učiteljsko plačo, kakor se tirja od duhovnika vspodbujanje za njegov nič manj trudopolni in vrh trga še bolj vzvišeni poklic, ne glede na plačo, ki jo dobiva kadar nastopi službo, in ta plača je čestokrat manjša kot plača učiteljeva.

Pri tem se držimo načela: vsak delavec je plačila vreden. Kakor smo vselej zahtevali, da se duhovnom zvišajo plače, da bodo mogli svojemu stanu primerno živeti, tako privoščimo tudi učiteljem in njihovemu stanu in trudu primerne plače.

Tukaj pa pridemo k drugi točki o zvišanju plač goriških učiteljev.

Radi priznamo, da so ravno na Goriškem učiteljske plače jako nizke, in da je želja učiteljev po zboljšanji plači na sebi opravičena. Na drugi strani pa moramo spet priznati, da so tisti, ki ljudske šole vzdržujejo, toraj kmetje, mali in veliki posestniki, rokodelci, trgovci in mali obrtniki vše sedaj z davki in dokladami vsakovrstnimi tako preobloženi, da komaj te prenašajo, in da bi jih vsako zdatno povišanje doklad na tla zgradilo in vničilo.

čisliti in častiti, pa take, ki so po krščanskem (koranu) pripadne in celo priporočene, ne pa spotikljive ali celo ostudne, ali edino take ki imajo le mitologične pomene in morda še strasti vzbujajo.

V Aleksandriji je vze mnogo krščanskih šol. Posebno so evropske in se vse, je posebno avstrijska vlada na prvem mestu, ki žrtvuje za blagor kjer koli je potreba, posebno še kjer grde za krščansko odgojo in izobraženje vboge zapuščene mladine. So tudi tu preblage duše, ki se žrtvujejo posebno da Kristusu zapuščenih in zanemarjenih dekli duše pridobče in njegovemu kraljestvu pridružijo. To so šolske usmiljene Sanske sestre, in še mnogo drugih, ki se z velikim zatajevanjem trudijo za blagor in odgojo preverne mladine. One sprejemajo otroke vsake vrste in vsake vere, vendar so vsi dolžni se vdeležiti celega poduka, tedaj tudi kerščanskega, ako hočejo v take šole hoditi. Sicer pa je vse, ves poduk in odgoja brezplačno.

Veličastno poslopje zapaziš na neki višavi, ki gospoduje čez vse mesto in morje, veličastno res in prijetno, svitlo, tudi zračno kakor nobeno drugo. To izgledno poslopje s prav obširnim vrtom in dvoriščem je zavod za odgojo mladine tudi na Aleksandrijske. Komaj peto leto je odkar so Francuzi radodarni in usmiljenega krščanskega srca temelj položili tako veličastnemu in res humanitarnemu povzetju, ki je vše kot poslopje krasota in dobrota. To ti so pravi filantropi ali človekoljubi, ki ne dajo in delajo, da bi jih ljudje hvalili. Treba je bilo da se je junaska-ščeni kardinal Lavigerie oglašil ter živo naslikal revščino afrikansko-zamorskih sužnjev, kaj se vnamejo krščanska srca, kakor električna svečava po celi Evropi za tako delo, ki kliče v nebesa za pomoč. V tako izglednem zavodu pod vodstvom očetov Jesuitov se

LISTEK.

Črtice o popotvanji v sv. dežele.

(Dalje).

Prav prijazno so nam do Frančiškani ustregli, da smo vze pred šesto maševali. Vrnili se iz cerkve sv. Katarine okoli osme v naš hotel „Abbat“ srečamo po kratkem potu vsake vrste ljudi, večinoma bese; Arabce običajno raznobarvano, zoper Turke, kmete (Fellabs); pregrnjene ženke, angleško vojake se živo-rudečimi jopami, mornarje vseh narodov, vse se gnjete po ulicah. Tu zadoni na uho neko ropotanje vodoprodajcev, ki s bakrenimi kozarci rožljajo, na hrbtnu noseči mathe iz koščunove kože, ter mimogredočim ponujajo neko neprijetno tekočino, katero Kalmus imenujejo. Zdaj zapaziš človeka na oslu jahajočega ki golopira skoz gnječo ljudi in za njim gonjača s palico čestokrat s špikestom bodalom na koncu da spodbada dolgonahača po poti. On le večkrat zaupiže na vse glas „Guarda“ ali „Oá“ da ljudje na stran skočijo. Arabci se pri pogovaranju tako napenjajo in kričijo, da bi človek misil, zdaj zdaj se bota dva resno sprejela. Pa nič takšnega ni, kar na ekstrum umolkneta se ločita prijazno i pozdravita rekoč: Salem alekum! o d. g. Alekum Salem! Ko bi se tako živahnogovorjanje vnelo med našimi Italijani, ali Furlani, bi morali reči: „Grmi, Gumi“, bado vreme bo, tepenje, toča, tudi kri tekoča. „Rouceja“ ali nož bi bila prva misel tako razburjenih (furlancov) nasprotnikov. In vendar kakšen razloček. Ti so Furlani kristjani, oni Arabci pagani.

Taka je navadno laška jeza, kterej je čestokrat tudi slovenska podobna, ki toliko tudi s krvjo in morijo konča. Ne taka ni arabska in zamorska jeza, tudi turška ne.

Aleksandrija so, kakor ti je znano, leta 1882 Angleži bombardirali. Poglavitni del mesta, terg „Mohamed Ali“, kjer so večinoma bila, naj lepša poslopja, se ravno zopet zida. Vze na mestu razvalin in razpada so nastale prav lična poslopja v evropskem stavbenem slogu. Tudi voditelji teh stavb so bili evropejci in celo nek Goričan, iz predmestja sv. Roka je mnoga poslopja po svojih prav okuhenih n-črtih sezidal. Lastnik enega tistih poslopj (na trgu konzolov — piazza dei consoli) je bil tako prijazen, da mo je v kotiji po celi Aleksandriji poljal in spremjal, in pred hišami, ktere je Goričan izdelal postati s kočijo vkazal. Iz njegovega res veličastnega stanovanja je razgled na vse strani, posebno na morje in v velikansko luko.

Iz tega je razvidno, da naši Goričani niso zadnji med umetniki in tuži za druga junaška povzetja so dobri, posebno kadar so primorani s trebuham za kruhom.

Cuda! Na omenjenem trgu vidiš vrste dreves (platanov). V središču najdeš krog-onejeno lužo, kajti vodo menda noter vozijo. Simetrično na zahodu kroglo lužo stoji bronasti kip ustanovitelja dan. egipt. dinastije, ki na konji sedi. Podlaga je kamnita, okoli 5 mt. visoka. S takimi spominki so posebno trdovrni možlim prav nezadovoljni, kajti po pravilih Korana, se ne sme nobena oseba v obliku ali podobi izraziti. Glejte pomilovalnega mohamedanca, kako strogo se svojega korana drži. Naj bi se tudi marsikakšen ne možlim, tudi krščeni Europejci ali po veri katoščanska družina, ki sicer sme podoba in slike imeti,

Največje zapreke za zboljšanje učiteljskih plač delja pa še ta okoliščina, da vzdržujejo ljudske šole politički okraji in ne celo dežela, kakor je to v Istri in na Kranjskem. Nekateri okraji, posebno Ščanski in Tolminski pa plačujejo že sedaj, če smo dobro podučeni, blizu 60 odstotkov doklad na izravne davke za vzdržanje ljudskih šol in niso še v teh okrajih vse šole ustanovljene, kjer jih postava zahteva; več teraj od teh davkoplăčevalcev zahtevati bilo bi skoraj nečloveški. Da bi se dalo koj za učitelje kaj doseči, Lorača bi se najprej premeniti deželna deželna poslava in postavno odločiti, da ima celu deželo skupaj skrbeti ali za vse sredstva, potrebna v vzdrževanje ljudskih šol cele dežele, ali pa da bi deželna denarnica donašala vsaj nekaj odstotkov k onim svotam, ki so potrebne za vzdrževanje vseh ljudskih šol po celi deželi ali v vseh šolskih okrajih. Vlada je bila več opetovana krenila to drugo pot in predložila dež. zboru načrt postave v tem zmislu; ali taki postavi se ustavlja odločno poslanci laški, ker laški del dežele ne plačuje sedaj več kot komaj 30 odstotkov doklad na neposrednje davke, iz noče sedaj nič plačevati v korist slovenskim šolskim okrajem. Laški poslanci imajo pa v našem deželnem zboru večino, in zatoraj bodo težko v tem oziru kaj doseči, tudi če se bodo vsi slovenski poslanci za to potezali.

Vendar pa ni še obupati; leta 1895 bo namreč ves zemljiščno — odvezni dolg v naši deželi poplačan; do sedaj plačuje se zemljiščno odveznemu zalugu doklada 9 odstotkov na vse neposredne davke; v letu 1895 odpade ta potrebščina in takrat bi bil po našem mnenju čas najugodnejši za zvišanje plač učiteljem, in dalo bi se obrniti v ta namen nekaj odstotkov, ki se dandanes še plačujejo zemljiščno — odveznemu zalugu.

Dopisi.

Dunaj dne 21. aprila, izv. dop. (iz državnega zborna.)

Slovenska razprava o drž. proračunu trajala je tri dni in segala še v četrtek dan, ker je bila končana še le v soboto. Od slovenskih poslancev prišla sta na vrsto le dva, gosp. Gregorec in Šuklje, ta kot generalni govornik desnice; Dr. Tonkli pa je moral svoje mesto odstopiti poslancu Dr. Riegerju.

Debata je šla sicer za državnim proračunom, ali izumrati tri govornike, ki so se mimogrede pečali tudi s proračunom, govorili so vsemi z finančnim ministrom vred le o pemskej poravnaji.

Sploh moramo priznati, da se je v poslednjih 10 letih, toraj v celi dobi ministerstva Taaffe-jevega, govorilo naj več, pri vsaki prilici ali neprilici pričnosti, in pri vsaki debati o državnem proračunu, o

učijo in izurijo fantiči, tudi mladenci vseh narodov, v arabščini, francoščini, ingleščini, nemščini, i. t. d. za učiteljski, duhovski, misijonarski stan, da jim bodo mogoče občevati z vsemi prebivalci, domaćimi in ptujimi pod afrišanskim podnebjem. Res je, žalibog da za Slovence nič ni priskrbljeno. K-ivda menda je tudi, da Slovenci, ali marvejo Slovenke, ki se res posebno v duševno škodo svoje družine v ptuo dežele podajajo, tamkaj na enkrat svoj materin jezik zatajijo, se zdaj sem zdaj tje klatijo in na enkrat po angleški zlatijo, dasi same sebe ne razumejo. Take niso več potem ne Slovenke, ne Furlanke, ne Arabkinje, ne po jeziku, ne po veri. — Zgorej sem rekel, da se mladina v jezikoslovju posebno ura in napreduje. Tedaj so moški navlač odgovjeni, da bi drugim v duševnem oziru koristili. Ženskam je Bog tudi dal tak poseb, ali edino, da ga opravljajo brez vsake tudi najmanjšo samopridnosti, ne pa da bi ženska (mati) družino zapustila in se na ptuo podala. Tak ni njen poklic, to je zoper poklic. Kako hitro se blagor v deželi razširi, kjer se krščanska srca zložno za primerne in potrebne zavode in bogoljubne naprave vzbujajo in oglašajo. Vše je tudi pri nas maršakarna blaga duša, saj kvass za blagonosene in bogoljubne naprave zastavila. Naj bi druge enacega duha dodale pečice moke, da se sv. nameni dosežejo. Saj je znan pregovor: „zrnes k zrnu pogoda; kamenček h kamenčku palaca.“

(Dalje prib.)

jezikovnem opravljanju na Pemskem, letos pa o pemskej jezikovni poravnavi.

Gosp. Gregorec govoril je primerno, stvarno in resno; postavil se je glede pemske poravnave na strani Staročehov in jo z veseljem pozdravil tudi ed strani Slovence ter pristavil, da se mora isti, česarovo ne v isti obliki raztegniti tudi na druge dežele, v katerih Slovani prebivajo, in sicer z ozrom na korist cele države in tudi zato, da se vče enkrat izpeljejo temeljne postave. Da bi se pa ložje dala vvesti jezikovna enakopravnost za Slovence, nasvetoval je, da bi se vsi oddeleki onih dežel, v katerih stanejo Slovenci, združili s kranjsko v edno upravno celoto, katera bi postala nezmagljiva trdjava proti laškemu nasilству.

Poslanec Dr. Rieger je v dolgem, mojstervsko osnovanem govoru odbijal napade na pemske poravnave od strani Gregorja in dokazoval, da so sicer Nemci dosegli neke korist, da so pa tukaj dosegli tudi Cehi, da toraj narod češki vsele te poravnave ne bo imel nikake škode, marveč da bo poravnava omogočila skupno delovanje vseh narodnosti na Pemskem v korist cele dežele in v še večjo korist cele države; rekel je dalje, da se ne dajo doseči poravnave med prepirima strankama bodisi v zasebnem, bodisi v javnem življenju kot le tod j. če vsaka stranka nekaj od svojih tirjatev popusti, a da s to poravnava češki narod niti jedno bistveno tirjatva ni popustil.

Sklenil je svoj govor, ki je bil na več mestih glasno pohvaljen s tem, da se je sklicaval na svoje 50 letno neutrudljivo, požrtvovano in nesobično in tudi vepešno delovanje za svoj narod.

Koroški poslanec Steinwender je grajal v svojem govoru pemske Nemce, kateri so poravnano s Cehi sklenili, ne da bi se bili prej dogovorili z drugimi nemškimi državnimi poslanci in je rekel, da s pemske Nemci s tem razrušili solidarnost Nemcov, ter da se on in svoji nominirjeniki sicer ne bodo ustavljali tej poravnave, katera vendarle nekaj koristi pemskej Nemcem, da pa zahteva od teh, da bodo tudi oni priskočili na pomoč Nemcem na Koroškem in Štajerskem, ko bi vladi poskušali enake poravnave zunesti na korist Slovencev teh dežel. Sklenil je svoj govor z mogočno besedo, da Nemci v drugih deželah bodo smatrali vsak poskus jezikovne poravnave za kajanje miru, da hočejo ohraniti načelno nad drugimi narodi, kjer jo imajo in da je ne bodo delili z nobenim.

Jako zanimiv je bil izvrstni govor finančnega ministra viteza Dunajewski-a toliko v stvarnem finančnem, kolikor v političnem oziru. Kar se tiče poslednjega dela govorja, naglašal je, da si je sedanja vlada postavila za smoter: doseči mir in spravo med narodi in uvesti jezikovno enakopravnost, da se je vselej trudila to naloga spoljnjevati, in da je glede Pemskega porabila vgodno dobo v dosegajoči poravnave, ki je podlaga miru na Pemskem, ker ta sprava je neobhodno potrebna v korist kronovine pemske in cele države. Stem, nadaljuje minister, ni vlada spremnila svojih načel, ampak ostala jim je zvesta, katerih se hoče držati in svojo nalogo še nadalje zvrševati.

Zavrnil je minister posebno napad Gregorja na vlado, češ, da bi bila ona stem, da je izrekla, da ne smatra sedanjo dobo za primerno niti za preustrojenje ustave, niti za kronanje presv. Cesarja kot kralja pemskega, pretrgal vezi, ki vežejo pemskega kronovino s presvitljo dinastijo, rekoč: da na Pemskem ne stanujejo le Čehi, ampak tudi Nemci; da se nemško ljudstvo na Pemskem, ki šteje nad 2 milijona marljivega in na visoki stopnji omike stopečega prebivalstva, ne da prezirati in da se proti njegovemu privoljenju ne da doseči niti priznanje pemskega prava, niti kronanje presvitlega cesarja; da je po zvestoba in udanost vsega ljudstva, nemškega in češkega na Pemskem do presvitle dinastije cesarjeve tako globoko vkoreninjena, da se ne da rušiti po rogovljenju, katere si bodi stranke in tudi ne po neprivednih in obžalovanja vrednih izrazih govornikov.

Tudi generalni govornik levica, pl. Plener je moral pečati se naj več s pemskej poravnave česarovo nekaj govoril tudi o proračunu, in to tem več, ker je bil on naj imenitnejši ud skupne konference za pemskej poravnave. Besede Dunajewski-a, da vlada ni spremenila svojih političkih načel, in da se hoče ona še nadalje po teh ravnati, vzbudila je v njem nekako iznenado, ker on je pričakoval, kakor je kazal njegov govor, da bode vlada vsled poravnave pemske razrušila desnico, osnovala nove stranske in toraj novo večino v državnem zboru, potem pa odstopila in prepustila državno krmilo drugim rokam, se ve da gosp. pl. Plener-ju in baronu Chlumecky-u ker te bi imele biti — po njegovem mnenju — karavne posledice poravnave. Naglašal je nadalje, da on in njegova stranka se ne zadovoljujeta s tem, da bi ministarski predsednik Taaffe odpustil dva ali tri sedanjih ministrov in izročil tako spraznjena mesta levici, ampak da zahteva levica vdobiti v svoje roke celo ministerstvo, toraj zoper nadvlado nad vsemi drugimi austrijskimi narodi in pa nad nemškimi konservativci! Sklenil je potem, da bode levica tudi letos izrekla svoje odločno nezaupanje sedanjem ministerstvu s tem, da bo glasovala proti dovoljenju dispozicijskega zaloga.

Gospod Šuklje je spolnil svojo častno nalogu kot generalni govornik in kot slovenski poslanec z lepim, dobro osnovanim in temeljitim govorom. On je najprej dokazal piškavost ugovorov levičarskih governikov proti sestavljenemu proračunu, potem pa krepko in temeljito odbijal Gregorjeva napade na Staročeha in poravnavo in zahteval odločno od vlade, da spolni zahteve in želje slovenskih poslancev, katere so oni vladu izročili. Pri tej priliki je ojstro grajal postopanje vladnih oblastej na koroškem proti Slovencem, ki zahtevajo narodne šole, bičal je irredento v Trstu in označil čudno in nepostavno ravnanje dež. zobra v Istri ker je ovrgel volitev poslancev Mandiča. Poslušaleci so spremljali ta govor a pohvalo in dobroklici in govorniku še k koncu čestitali.

Omenjal sem zadnjič vladni predlog za podljenje podpor deželam, v katerih beda ljudstvo tlači in poudarjal sem, da so od vlade predložene podpore prenike posebno pa je za Kranjsko namenjena podpora premalenostna. Slovenski poslanci so se z grofom Hohenwartom vred krepko pri vladni potezali za zvišanje podpor, a dosegli so le obljubo, da se bo za Kranjsko v tem času še kako sveta dovolila, ako se bo nujna potreba pokazala, da se pri v predlogu nastavljeni svote nimajo zvišati. Vsled tega je slike poslanec Dr. Tonkli v finančnem odseku dne 17. aprila se živimi baščami žalostne razmero, ki so nastale na Goriškem, posebno na Vipavskem in v Brdih vsled peronospore, in na Kranjskem vsled šestkratih povodenj v preteklem letu; dokazoval je, da so namenjene svote prenizko, ker na Kranjskem nimajo ljudje ne potrebnega žita ne krompirja za etev, tim manje za živež, da je dež. odbor vše porabil vsa svoja sredstva in da je toraj nujna potreba, da zviša vlada namenjene podpore, aka noče da ne ostanete nijve neosjejane in da ne nastane beda in lakota še za prihodnje leto; slednjič je stavil resolucijo, naj bi vlada po potrebi zahtevala še primorne kredite (svote) v olajšanje bede na Kranjskem.

Vladi zastopnik je obljubil, da bo vlada to storila, in resolucija je bila sprejeta.

Politični razgled.

V državnem zboru se vrši razprava o državnem proračunu, ali vsak, ki pazljivo čita govor, koj zapazi, da se o proračunu prav malo govorji; posebno v splošni razpravi se je večinoma govorilo le o pemskej Čehih in Nemcih in o spravi in poravnavi pemskej. Kratek posnetek iz govorov, katere so imeli razni govorniki v splošni razpravi, prinašamo na drugem mestu v dopisu z Dunaja. V nadrobni razpravi je posl. dr. Vitežić v daljšem govoru pojasnjeval razmere v Istri, kazal na nevarnost irredentovcev ter razpravljal dogodke, ki so se vršili pri deželnozborovskih volitvah v Istri in v deželnem zboru istrskem. Ko je šlo za dovoljenje dispozicijskega zaklada v znesku 50.000, se je oglasil tudi ministarski predsednik grof Taaffe in v daljšem govoru odgovarjal na napade od mladočeške in levičarske strani. On je najprej zagotovljal, da vlada dispozicijskega zaklada ne smatra kot zaupnico za-se ampak da je za njo ta zaklad enakega pomenu, kakor vsak drugi znesek državnega proračuna; dalje je poudarjal, da je on, od kar je bil pooblaščen sostaviti ministerstvo, delal za spravo med narodi in da on ni kriv, če to njevo prizadevanje ni imelo še zaželenega uspeha. Pri glasovanju po imenih je bil dispozicijski zaklad sprejet s 154 glasovi proti 130. Z desnicou je glasoval ta pot tudi Coroninijev klub in nekateri moravski veleposestniki; nemški konservativci so hoteli s početka glasovati proti dispozicijskemu zakludu, ali večina njih se je vendarle vdala in slednjič glasovala za-nj, nekateri pa so se glasovanju odtegnili in le dr. Ebenhoch je glasoval z levico proti dovoljenju. V seji 22. aprila je grof Taaffe odgovoril na interpelacijo Mladočehov, da nižja oblastva niso dobila nobenega navodila gledě na razprave v listih in društih o češko-nemški spravi, da nižja oblastva tudi v nobenem slučaju niso postopala proti državnim postavam. O svojem času smo tudi omenjali interpelacijo dr. Riegerja, zakaj da mora magistrat v Pragi evangelijskemu župnijskemu vradu nemški dopisovati; grof Taaffe je 22. t. m. odgovoril, da mora magistrat po postavi to storiti. Ta dan je o notranjem ministerstvu in politični vpravi prav ostro govoril slov. posl. dr.

Ferjančič, hudo bičal irredento in njene nakane na Primorskem, predsednik ga je celo k redu klical.

Pri mestnih dopolnilnih volitvah v Ljubljani so kandidatje neodvisnega naravnega volilnega odbora tudi v I. razredu ostali v manjšini, ker je, kakor se zatrjuje, lepo število Nemvec glasovalo z „mladimi“; zedinila sta se tedaj in sprijaznila ta dan Herod in Pilat.

Ogrski skrajni levicarji še vedno zahtevajo, da se ima postava o domovni pravici tako premeniti, da ostane njih ljubljenc in vzor Košut ogrski državljan, ne da bi priznal kronatega kralja; ministerstvo sedanje in ministerska stranka se odločno protivita takemu predlogu.

**

Knez Bismarck je sicer odstopil kot kancelar, ali politiki, se noče odtegniti; vsaj govori se, da so nekateri listi vsled njegovega navdihovanja vše jeli nepovoljno kritikovati postopanje novega kancelarja. V pruskem čeželnem zboru je pretekli teden pesl. Windthorst pri razpravi o proračunu ministerstva za bogočastje predlagal, da naj se v tem ministerstvu vstanovi poseben katoliški oddelok, vpelje spot konfesionalno šolsko nadzorstvo in da bi starokatoličani ne smeli opravljati bogoslužnih obredov v Katoliških cerkvah. Voditelji socijalnih demokratov na Nemškem so objavili sklepe svoje stranke v obliki oklica na nemške delavce in delavke, v katerem oklicu priporočajo, naj bi delavci dnè 1. maja ne vstavili dela, ker bi to imelo gospodarske in političke nasledke. Iz tega je razvidno, da hočejo nemški socijalni demokrati bolj zmerno postopati in da še jim primernejše in previdnejše zdi, ako polagoma in s pomočjo splošne volivne pravice dosežejo svoj namen; zato se tudi ogibajo dati vladu priliko, da bi ona proti njihovim puntarskim demonstracijam postopala sile silo in vso močjo, katero ima na razpolago.

Carnot, predsednik francoske ljudovlade, je na potovanji, povsod mu napravljajo slovesen sprejem. V Parizu bodo imeli v kratkem mestne volitve, in prvkrat hočejo tudi tukaj poskusiti svojo moč protisemit. — Julesu Simonu, predsedniku francoskega zastopništva pri berolinski konferenci, je podaril nemški cesar godbina dela Friderika Velicega s francosko pisanim pismom, v katerem pravi med drugim: „Moja želja je storiti kaj za to, da boste imeli radosten spomin na mirovno prosvetno poslanstvo, katero Vas je pozvalo v moje prestolno mesto.“

V Lizaboni na Portugalskem je 19. t. m. kralj odprl novovoljeni državni zbor in imel prestolni govor, v katerem je omenjal preprija, ki je bil nastal med Anglijo, in izrazil je kralj nado, da se prepri poleže častno za Portugalsko in Anglijo.

Nova ljudovlada v Braziliji se je spet oglasila te dni in dala znamenje, da še živi; vrlada je namreč odpravila veronsuk na vseh državnih šolah.

Domače in razne vesti.

Čertice o popotvanji v sv. dežele, ki so po naključbi več mesecev izostale, bodo popotnik začel nadaljevati skoraj prav ob obletnici svoje veritve.

Imenovanje. Kakor je čitati v zadnjem „Corriere“, postane glavni davkar v Gorici nek Albert Clariči, sedanji davkar v Poreči.

Zagotovila se nam, da novoimenovani davkar ni zmožen niti slovenskega niti nemškega jezika ne v pisavi ne v govoru.

Duhovske spremembe. V. č. g. Janez Tresian, župnik v Brazzatu, je imenovan župnikom in dekanom v Gradišči.

Nevarno je obolel č. g. Jurij Mercina, vikarji v Sovodrah; pretekli teden se je prehladil in lotila se ga pljučnica; priporočamo blagega gospoda Jurija vsem prijateljem in znancem, katerih ima posebno med svojimi sobrti duhovniki mnogo, v molitev.

Osebne vesti. V. č. gg.: M. Korsič župnik v Kojskem, Miha Cencič, vikarji v Desklem, in Jožef Grusovin, večletni spovednik pri Uršulinkah stojijo v kratkem v stalni pokoj; naslednik zadnjemu bode, kakor se sliši, č. g. Jakob Puščig, župnik v Št. Petru ob Soči.

Župnijski izpit je delal ta pot le eden duhovnik in sicer č. g. Jožef Kosovel, kapelan v Kamnjah.

Nek gospod v Gorici jo še pred kratkim vse, karkoli jo kdaj slišal na štiri oči od kakega svojega znancev in prijatelja, pa zraven političnega nasprotnika, objavil v nekem goriškem listu in tudi po svoje prav zlobno zavijal; ali kaker se zdi, tega dela ne more in ne sme več doma v Gorici opravljati in ker bržkone vsega še ni izblebotal tukaj, zato se je zadnji čas ali on ali pa kateri njegovih pomagačev zatekel k ljubljanskemu „Brusu“, da v tem vmazenem listu zlorabi nekdaj skazano mu zaupnost.

Tudi prav. Prosit mu tako prijateljstvo!

O poskusu samomora odlične osebe v Goricu govori se veliko ne le po mestu, ampak vše tudi po deželi, pa o tem, kaj da je dalo k temu povod se sliši in raznaša mnogo uresničnega, zato se nam zdi primerno, da povemo o tem žalostnem dogodku, kar vemo iz zanesljivega vira. Pomilovanja vredna oseba je duhovnik, pruski Poljak, in radi bolezni (bude nervoznosti) vše dalj časa v Goricu. Gospod je zelo nadarjen in učen, veliko zaslužen v cerkvenih poslih, vžil je pa vsled krute borbe pruske vlade proti kat. cerkvi in njenim duhovnikom (Kulturkampf) od leta 1873 sem veliko grčnosti in žalosti; on, ki je imel pred seboj veliko v lepo prihodnosti, videl se je v zadnjih letih zapuščenega in zanemarjenega; to mu je zelo grčilo srce, postal je hudo nervoznen, zgubil je vsled tega spanje in trpel veliko. Začel je pomagati si z morfino — v svojo nevrečo. Znani so žalostni nasledki tega pripomočka, ker taki, ki se tega sredstva v preobilnej meri poslužujejo sčasoma ali znorijo ali pa postanejo bedasti. Tako je bilo tudi pri njem; opazovali so pri njem vše dalj časa neko razburjenost radi tega so ga tudi že bolj nadzorovali. 16. t. m. pa, ko je bil sam, je poskusil, kakor govore, samega sebe vamrati. Ranil se je sicer ali ne nevarno; koj ko so domači k njemu prihiteli, se je razjokal in prosil, da ga previdi. — Mož je silno blagega sroč, ki je vse, kar je imel razdelil revezem in potrebnim; še pret. leto je daroval zadnjo imetje v vrhodnosti gl. 500 zavodu za bolne duhovne. Zdaj nima čisto nič, ne službe, ne promocij, ne pokojnine; v resnici pomilovanja vreden.

Dopolnilne volitve v mestno starešinstvo bodo letos 7. 14. in 16. maja. Tretji razred ima voliti dva, drugi štiri in prvi ednega zastopnika. Priprave se delajo na vse strani, posebno delavnica je kakor se sliši, „Corriere-va“ stranka, katera hoče mesto starih mož, ki bodo letos izstopili, voliti nove čile moči. Nadzorno se, da tudi konservativci naprejo svoje moči in da bodo skušali prenoviti doseđani mestni zastop. Le škoda, da konservativcem in vseim, ki dobro mislijo za mesto manjka prave energije, delavnosti in pogume.

Avstrijski romarji pri sv. Očetu. 17. t. m. bil je za naše romarje toliko zaželeni dan, da jih je sv. Oče sprejel. Ob 8. uri zjutraj bral je sv. Oče zanje sv. mašo v dvoranji skrivenega konsistorija, pri kateri so bili vsi pričujoči. Sv. Oče prišli so pač v dvorano spremljani po svojih žlahtnih dvornikih; kasneje so ga priuesli, kar se godi pri bolj slovesnem sprejemu.

Po sv. maši bil je sv. Oče še pri zahvalni maši, pri kateri so bili vsi romarji nazoči. Potem še le je sv. Oče zasljal naše romarje. Vodja avstr. zavoda „all'Anima“ moogr. dr. Nagel bral je adreso. Na to odgovorijo sv. Oče prav razveseljeni in ginjeni; pojavijo vdanost in ljubezen avstr. romarjev do apostolskega sedeža ter izrazijo svoje trdno zaupanje, da smatrajo to romanje kot znamenje, da se kristjanska načela po Njem toliko priporočana v Avstriji širijo, in da jim je to zagotovilo boljše prihodnosti.

Slednji svarijo, naj bodo opreznii in previdni v sedanjih časih, polnih nevarnosti in zanjk, in naj se nikdo ne da oslepiti po zvijačnosti in naj ne omahujejo, temveč naj vtrajajo v svojih dobrih sklepih; v kar podeli sv. blagoslov njim, Avstriji, preveti, cesarju in vsej ces. hiši.

Vsa poročila enoglasno zagotavljajo, da so bili sv. Oče nenavadno veseli in prijazni vsem skupej in vsakemu posebej; za vsakega so imeli prijazno besedo.

Med romarji bil je 88 letni starček z Dunaja, ki sv. Očetu prav po dunajsko pove, kako je služil cesarju kot vojak in da je bil pret. leta med onimi, katerim je cesar noge umival veliki četrtek. Sv. Oče poslušajo ga prijazno ter mu rečejo smehljaje: „Mi dva včakava še 100 let“. — „Pri Bogu je vse moč, Svetost“, odgovori starček.

Sloih amatrajo merodajni krogli v Rimu sedanje

avstr. romanje kot očitno znamenje, da se kristjanski živelj na Dunaji mogočno giblje, kar bo prineslo o svojem času obilnega sad.

In ravno zdaj, ko popuščajo druge narodnosti po britkih skušnjah nearečni liberalizem, ponujajo ga Slovanom (Čehom, Slovencem, itd.) nekoji voditelji?

Nona, nova bolezen, o kateri smo že pisali, se je, kakor kaže, v resnici prikazala vše v Dalmaciji in v Bosni, tukaj posebno med vojaki. Nekateri so spali po več dni, potem pa se zdravi prebudili; marsikateri pa zaspi za vselej. Vlada v Dalmaciji je zapovedala, da naj zdravniki opazujejo to novo bolezen.

Stanley, imeniten preiskovalec notranje Afrike, o katerem se je pred letom mislilo, da je žalosten konec storil med divjaki, prišel je, vrnivši se iz Afrike, v Pariz, in od tamkaj 19. t. m. v Bruselj, kjer ga je sam belgijski kralj sicer vesno sprejel.

Češki zavod v Rimu, ustanovljen po sv. Očetu, posebno za Češko, bil je ravno tistega dne, ko avstr. romarji, pri sv. Očetu. Oni so čeleli videti gojence, s katerimi so bili ravno tako izvanredno prijazni. Trikrat so blagoslovili svoje „ljubljene gojence“, tako so jih nagovarjali. — Zanimivo je vedeti, da denar, katerga je dobil sv. Oče z Češkega kot papežev denar, je daroval temu zavodu.

Tedaj denar, ki so pobira za sv. Očeta, obrača se v prid onih, ki ga darujejo.

Izzeljevanje v Braziliju odsvetovala je avstrijska vlada že večkrat, in svarila podložne, naj se ne dajo oslepiti po brezvestnih agentih. Ali le malo njih posluša svetilni glas. Te dni smo čitali v nekem neuščkem listu pismo takega osleparjenega izseljence. Nevorjetno je koliko in kaj trpijo ti izseljeni. Da ne bi mogli zapeljani sporodi pošiljati v Evropo, odpirajo prej vsa pisma, in je sogajajo kakor hitro zapasi, da kaj nevodenega keda poroča. Dotični izseljenec zarotuje svoje domačine naj nikar ne grejo v Brazilijo, in naj dajo raje zapreti na pet let v težko jedo vsakega, ki bi nameraval tjačaj podati se; ker tukaj, pravi: „ni kruha, tukaj ginemo od vročine; tukaj ni vere, ni cesarja; ni postave, ni cerkve; tukaj smo med pagani.“ — Pismo je dotični odposlal po izseljenou, kterega agenti ne morejo rabiti.

Krajevne komisije v zadevah trdne uši. Na podlagi postave od 27. junija 1885 zapovedala je vlada, naj se v vsaki občini, kjer trdno sadijo ustanovijo krajevne komisije v zadevah trdne uši, ktere komisije imajo neprenehoma paziti na to, ali so vti trdni nasadi zdravi, tudi skrbeti da se ti nasadi večkrat pregledujejo i. t. d. Krajevna komisija obstoji iz občinskega predstojnika, ki posluje kot načelnik in iz treh občanov vinogradnikov, ktere imenuje na županov predlog politično krajno oblastvo. Obenem je c. kr. glavarstvo odposlalo županom navod o delovanju te krajevne komisije, službeni navod za izvedence ter tudi razposlalo pravilne pole, na ktere odgovarja krajevna komisija v zadevah trdne uši.

„Edinost“, slovensko politično društvo za Primorsko, je v svojem zadnjem občnem zboru izvolilo v odbor gospode, ki so: Ivan Nabergoj, predsednik; M. Mandič, I. podpredsednik; V. Živic, II. podpredsednik; M. Cotič, tajnik; A. Skabar, blagajnik; J. Kljun, J. Mankoč, J. Turk, A. Truden, J. Vatovec, odborniki; M. Hrovatin, Ivan Martelanc, Dragutin Martelanc, Št. Nadlišek, A. Sancina, Franjo Žitko, nemestniki.

„Učiteljskega Toyariša“ 8. štev. ima naslednjo vsebino: 1. Navod učitelju pri pisalnem poiku. 2. Pripovedke v ljudski šoli. 3. Vzgojila zoper surovost. 4. Nekaj črtic iz šolskega življenja v Kamniku v minulih stoletjih. 5. Prazen strah. Praktična obravnavo 29. berilnega sestavka v „Drugem berilu“ na strani 25. 6. Knjiga slovenska. 7. Ukazi in odredbe šolskih oblastev. 8. Knjizavnost. 9. Vprašanje in odgovori. 10. Doprisi. 11. Uradni razpis učiteljskih služeb.

Dom in svet prinaša v IV. zvezku sledečo vsebino: 1. Pomladi. — 2. Zadnji knez. — 3. Enaki in različni poti IV. Dvojni dar. — 4. Sestra Vincenca. — 5. Solska slika. — 6. Rimske elegije II. — 7. Pisma iz slovenskih krajev. II. — 8. Črtice o rokovnjačih. — 9. Nekaj porabnih mislj o slovenščini v govoru in pismu. — 10. Nekaj jezikoslovnih posebnosti v Kranj. Gori. — 11. Čutno predstavljanje itd. — 12. Slovstvo. — 13. Cvetje in sad.

„Dom in svet“ izhaja dne 20. vsakega meseca in stane za celo leto 2 gl., za pol leta 1 gl. Vredništvo je v „Marijanšči“ v Ljubljani.

Javna zahvala.

Preljubi Bog me je bil letos, prav za časa mojega godu, s hodo, — da, celo z nevarno bolezni o' skal. — Drobrotniki, prijatelji in znani, so se za časa moje bolezni mnogo za me zanimali in ustmeno, kakor tudi pismeno popravčali o mojem stanju. — Ker sem — kakor se nadjam — z Božjo pomočjo bolezen za zdaj srečno prestal, in ker mi skoraj mogoče ni, da bi vsem onim p. n. gospodom, ki so se toliko za-moje zanimali, vše sedaj pismeno ali ustmeno izrekel svojo zahvalo, zato se drznuem tem potom javno zahvaliti se vsem, kateri so mi za časa moje bolezni kazali toliko sočutja. —

Posebno pa me veže dolžnost hvaležnega se kazati gg. hišnim zdravnikoma dr. Gentili in dr. Luzzato —, kakor tudi in še posebno č. g. priorju milosrđnih bratov O. Ivan. Sobe!, kateri me ni le kot dober prijatelj, ampak tudi kot spretan zdravnik in pravi ud reda sv. Janeza od Boga, ves čas moje bolezni pogostoma obiskoval, mi stregel in moralno srčnost dajal.

Bog plačaj njemu in vsemi, kateri so mi kaj dobrega storili za časa moje bolezni.

V Gorici 24. aprila 1890.

JOŽ. BAIC VODJA
dež. gluhenemice.

Weisse Seidenstoffe von 60 kr.

bis R. 11.45 p. Meter — glatt und gewurstet (ca. 150 versch. Qual.) — vers. roten- und stückweise porto- u. zollfrei das Fabrik-Dépôt G. Henneberg (K. u. K. Hoffferant), Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Izdaten, stalen, postransk dohodek si lahko prisluzijo sposobne in zanesljive osebe (dosluženim žendarmom se daje prednost), ki pridejo večkrat z občinstvom v dotiko.

Poprašuje se:

„G. S. 1890.“ Graz postlagernd.

Vozilni listi

AMERIKO

Kralj. belgijski poštni parník dražta „Red Star Linie“ iz Antwerpen-a naravnost v

New York & Philadelphia

priznan od visoke c. k. avstrijske vlade.

Pojasnila daje:

priznane zastopstvo

Ludwig Wielich
in Wien, V, Weyringergasse 17
ali

Josef Strasser

Speditionsbür. für die k. k. Oest. Staatsbahnen in Innsbruck.

Po kraiki rabi prekoristno zobno čistilo.

LEPOTA | Nova amerikanska
zob glicerinova zobna crêma
(zdravniško preiskana)

KALODONT F. A. SARF'S SOHN
— & CO. —

c. k. dvorni zalogateli na Dunaju.

Dobiva se pri lekarjičarjih parfumeurjih itd. 1 kos 35 kr. — V Gorici pri G. B. Pontoniu, A. de Gironi, lekarni Kürner in G. Cristoforij.

PRODAJA PAPIRJA

Tiskarna Pallich

v Gorici — Travnik 6

Predajam po najnižji ceni vse, kar je potrebna za pisanje in šolko rabo. Tiskam knjige in druge. Imam v zalogi tiskovine za občinske vrade, šolske, molitvene knjige, liste ilustrovane in za modo, slovstvena dela vseh strok.

Tiskovine vseake vrste se oskrbujejo točno in najenejše.

Nadejajo se mnogih naročil se priprečam z odličnim spoštovanjem

J. Pallich.

Odlikovanje z svetovnih razstav:
v Londonu 1862, Parizu 1867, na Dunaji 1873
in spet v Parizu l. 1878.

Prodaja klavirjev s plačilom na obroku.

Klavirji za koncerte in za dom, kakor tudi pianini iz slavno znane firme: Gottfried Cramer, Wilh. Mayer na Dunaji prodajajo se po 380 gl., 400 gl., 450 gl., 500 gl., 550 gl., 600 gl. in 650 gl.

Klavirji drugih firm po 280-350 gl.; pianini drugih firm od 350-600 gl.

Dobijo se vedno □

A. Thierfelder-jevi

prodajalnici in posojilnici klavirjev na Dunaji, VII.
Burggasse 71.

VINSKE IN SADNE STISKALNICE

najnovejše sestave prav pripravne in za 20% bolj močne kot drage.

NA DERŽAVNI SADNI RAZSTAVI NA DUNAJU

meseca oktobra 1888 kot najboljše spoznane in s Pervim darilom obdarovane.

M LINE za grozdje in sadje

izgotovljajo in prodajajo

Ph. Mayfahrt et Co.

Fabriken landwirtschaftlicher u. Weinbau-Maschinen, Eisengiesserei und Dampfhammerwerk

Dunaj II, Frankfurt a. M. u. Berlin N.

KATALOGI in usako pojasnilo na zahtevanje gratis in franko.

Sposobni zastopniki se iščejo ter dobro plačajo. —

Sposobni zastopniki se iščejo ter dobro